

Kraj: Svibno

Spomenik: ž.c. sv. Križa

Zavarovan:

Cerkev stoji pod gradom na strmi polici, ki je bila pozneje umetno razširjena vključena v obrambni sistem s stolpom, ki služi danes za zvonik! Os stavbe je za 15° odklonjena od vzhodne smeri proti jugu. Zaradi terena, ki na južni strani strmo pada in se prilaga oblini hriba, je južna stena dvakrat rahlo zlomljena proti severu. Posebnost stavbe je ta, da zunaj prezbitერიj ni ošji od ladje, temveč njega — va južna stena teče v isti liniji s ladijsko, kar pa bistveno ne vpliva na zrhitekturni tip, ki je menda izhodišče skupine kvadratičnih prezbitერიjev z rebrastimi oboki južno od Save (Šenčurski hrib, Tršiče, G.Mokronog, Rodež) in izdelek iste delavnice kot kostnica v G. Mokronogu ter bi jo lahko imenovali kar "laška" Svibenska skupina". Značilno zanjo je obok v prezbitერიju z rebri kvadratnega prereza. Tu je ta skupina obogatena se s konzolami, ki so identične konzolam v kostnici.

Svibenska cerkev obstoji pravokotne ladje in kvadratičnega prezbitერიja kar se danes na severni strani v manjši širini nekako ponovi, iz česar je izvirala v literaturi zmotna trditev, da je ~~stavba prvotna~~ stavba še prvotno dvoladijska. Stavbeni razvoj najbolje pojasni podstrešje: prvotna in stara je širša ladja, ki je bila ravno krita. Vse štiri stene so nad oboki pobeljene. Prvotna višina je ohranjena na vseh treh stenah razen na severni strani, ki je bila pozneje znižana. V sedanjem fasadnem čelu in na slavoločni steni se poznajo sledovi treh, ki je pokrivala ta prostor. Posebno zahodno čelo je v celoti ohranjeno. Ladja je bila najprej ometana in samo beljena, nato

pa na belež znova ometana in poslikana s freskami furlanske smeri. Ta slikarija je nekako iz začetka 15. stoletja. Več plasti beležev pod njo govori za to, da je za dalj časa služila kot neposlikana, kar občutno zviša njeno starost, tudi, če ne upoštevamo drugih momentov, ki so seveda sami zase dovolj zgovorni in datable.

Zidava sten je zelo naurejena iz najraznovrstnejšega kamenja z mnogo malte. Stiki sten v vzhodnem delu, da so ladja, prezbiterij in zakristija ob njem nastali istočasno. Ladja je bila pokrita z dvokapno streho. Končni špirovci strešne konstrukcije so bili vloženi v steno. Prezbitenij in zakristija sta imela nižjo skupno streho. Tej stavbi je bila v baroku na severu prizidana še ena ladja v širini zakristije, da gre dejansko za prizidek dokazuje tudi to, da je zunanja stran prvotne severne ladijske stene na podstrešju ometana in, da prizidek na fasadi močno odstopa od stare stene s katero ni organsko spojen. Tako se severna ladja izkaže kot nesporen prizidek. Z glavno so jo spojili tako, da so severno steno stare ladje ohranili le v dveh kvadratičnih slopih, izbito steno pa zaključili z loki. Tako je vsa ladja danes barokizirana. Obok je razmeroma visok, a vendar še nižji od prvotnega ravnega stropa s katerim je imela ladja oblike visoke prizme. Prav tako kot ladja je barokiziran tudi slavolok, ki vodi v kvadratni prezbiterij. Ta je za nizko stopnjo višji od ladijskega tlaka in je njegov obok razmeroma visok. Rebra križnega oboka potekajo v polkrogu in se križajo brez poudarka ali sklepnika. V prerezu so močan kvadrat (25 x 25) s posnetima roboma in slone 2.45 nad tlemi na geometričnih konzolah. Vse so v bistvu v poševnih ploskvah obsekana kocka in je prednja ploskev različno okrašena: V JZ kotu s tremi vodoravno vzporedno položenimi, na pol preklanimi palicami, v SV s štirimi palicami, v JV je le ena zelo močna 3/4 palica, konzola v SZ kotu pa je odbita. Obok sam je rahlo šilast in slonina steni na izstopajočem obstenskem loku, ki je ob stiku s robom posnet in preide v steno.

V vzhodni steni je zazidano široko, vrezano in rahlo šilasto okno, ki je bilo menda

Svibno

ž.c. sv. Kriša

dvodelno.

Iz prezbitarija vodi v zakristijo polkrožen vhod s posnetim robom in obrezo. Ta je sedaj nesorazmerno visok, ker so v zakristiji v prvih letih 20 stoletja znižali tlak za 70 cm in zato tudi prehod. Tlak je bil v zakristiji višji zaradi trenske pri-lik in stem tudi ⁱⁿ obok mnogo nižji, pa bolj potlačen. Iz prezbitarija so vanj vodile stopnice.

Obok s rebri na konzolah je enak oboku v prezbitariju in z njim tudi istočasen. Manj-kajo le obstenski loki, ki so odpadli zaradi majhne razpetine, in vse konzole so ena-ke: v prednji navzdol poševni ploskvi imajo zarezo v obliki negativnega ajdovega zrna.

Zunanjščina:

je vsa brez zokla in podstrešnega venca. V južni steni so sledovi sa-zidanih starih oken, ki pa so menda še šilasta. Sedanja okna so novoromanska iz leta 1897. Poleg okna v vzhodni steni je niša z zgodnegotskim trolistob.

Vsi konstruktivni in kamnoseški deli so iz lehnjaka.

Gre torej za izrazit prehod romanike v gotiko. Oboki, rebra, konzole, plastičnost prostorov in statičnost kažejo v romaniko, šilasta okna in stenski zakramentarij pa vodijo v gotiko. Vsekakor gre za 13. stoletje, posebno, če upoštevamo, da gre za grajsko cerkev, ki je bila naprednejša od ostalih in zato verjetno na čelu "Svibenj-ske skupine."

M. Zadnikar, zapiski XIV., XV. 952.

Svibno

ž.c. sv. Križa

Konzole:

1. V JZ kotu: na poševni ploskvi so vodoravno položene tri ostrorobe palice druga ob drugi, da nastane sredi te ploskve narobkano polje kot perilnik.
2. V JV kotu: na poševni ploskvi je vodoravno položena polovica debelega valja.
3. V SV kotu: na poševni ploskvi je na sredini peavokotno reliefno polje, sestavljeno in štirih horizontalno položenih polpalic druga ob drugi (kakor v JZ kotu).
4. konzola v SZ kotu je uničena zaradi prehoda na prižnico.

V zakristiji so vse konzole enake: poševna ploskev je izrezana z negativnim ajdovim zrnem.

Pod furlanskimi freskami na podstrešju je pobeljena stena, kar kaže na to, da je bila cerkev prvotno neposlikana - pred letom 1400.

V zahodni fasadi je v osi nad portalom zazidano polkrožno okno. Podobno okno se zdi je tudi sredi fresko ometa v zahodnem delu južne ladijske stene desno od Krištofa.

Portal iz prezbiterja v zakristijo je plokrožen, s posnetimi robovi in je iz lehnjaka. Verjetno so iz istega materiala tudi ostali konstruktivni deli.

V zazidanem oknu v zaključni steni prezbiterja je napis v rdečih gotških črkah (patron), ki pa je s tal nečitljiv. Na ta napis se nanaša Valvasorjevo poročilo, ki omenja letnico 1324, čes, da je na koru (ne na pevskem, temveč na "Chorus"- presbiterij). Ker je ta napis v zazidanem oknu, se lahko nanaša le na neko poznejšo prezidavo. Cerkev je torej starejša od njega in je pred furlansko poslikavo služila dlje časa neposlikana.